

Instytut Pamięci Narodowej - Katowice

<https://katowice.ipn.gov.pl/pl3/aktualnosci/200233,Katowice-w-starych-dokumentach-rodzinnych.html>
08.05.2024, 18:50

Katowice w starych dokumentach rodzinnych

Kilka tygodni temu opowiedzieliśmy w „Migawce archiwalnej” historię Huberta Kolonko i jego dokumentów, przypadkiem odnalezionych w starym bankowym sejfie. Ta krótka opowieść wzbudziła duże zainteresowanie, zatem dziś przenosimy się do lat czterdziestych XX wieku i przedstawiamy historię rodziny Junger oraz jej dokumenty, które do Archiwum IPN w Katowicach trafiły tak samo przypadkowo, jak skarby Huberta Kolonko.

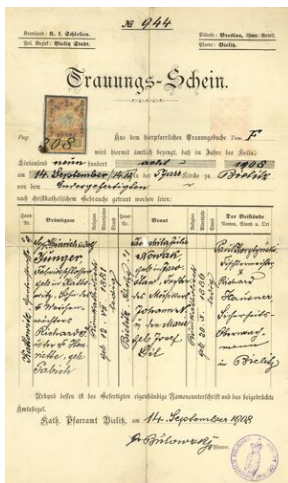
Dla porządku przedstawmy najpierw członków rodziny Junger, przynajmniej od 1918 r. zamieszkałych w Katowicach przy ulicy Słowackiego 12 (do 1922 r. i podczas wojny – Schillerstrasse) – a więc w ścisłym centrum. Głową rodziny był Henryk, ślusarz, urodzony w 1881 r. w Katowicach. W 1908 r. Henryk ożenił się z Teofilą Nowak, urodzoną w 1886 r. w należącem do Austro-Węgier Jarosławiu. Mieli troje dzieci: Klarę (1910), Henryka (1913) i Rudolfa (1916). Można powiedzieć, że rodzina Junger była dość typową górnośląską rodziną: od 1922 r. wszyscy byli dwujęzycznymi polskimi obywatelami urodzonymi (za wyjątkiem Teofili) w Cesarstwie Niemieckim. Dzieci ukończyły co prawda niemiecką szkołę powszechną, ale starsza dwójka rozpoczęła naukę jeszcze za czasów niemieckich, zaś najmłodszy niejako „z rozpędu” poszedł do szkoły za rodzeństwem. Podczas II wojny i po niej podzielili niełatwy los tysięcy takich samych jak oni Górnoślązaków: najpierw zostali przymuszeni do złożenia wniosku o niemiecką listę narodową (DVL), a potem „obdarowani” przez niemieckich urzędników drugą grupą tejże. Rudolf został przymusowo zaciągnięty do Wehrmachtu w 1942 r. i trafił na zachodni front. Po zakończeniu wojny nie wrócił do komunistycznej Polski, osiedlił się w Kolonii. O Klarze wiemy tylko, że wyszła za mąż i do śmierci w 1964 r. mieszkała w Katowicach-Brynowie.

Losy Henryka Jungera juniora i jego rodziców znamy z akt procesu rehabilitacyjnego, któremu cała trójka musiała się poddać z powodu posiadania II grupy DVL. W czasie oczekiwania na prawomocne postanowienie uznawani byli za „Niemców” i traktowani jak ludzie gorszej kategorii, dlatego też odebrano im wygodne czteropokojowe mieszkanie z kuchnią i łazienką, Henryka seniora zamknięto w obozie w Zgodzie, Teofilę (określoną w aktach jako „czysta Polka”) w Mysłowicach, a syna Henryka – w areszcie katowickiego UB. Starszy Junger zmarł w obozie w lipcu 1945, Teofila w październiku tego roku, kilka tygodni po zwolnieniu z obozu. Podczas ich nieobecności część rzeczy zwyczajnie wyszabrowali funkcjonariusze UB i urzędnicy ze skarbówki, zaś nowa lokatorka rzekomo podczas porządków znalazła „za wieszakiem w przedpokoju” rodzinne dokumenty Jungerów. Uznała, że – skoro niektóre są po niemiecku – będą kompromitujące dla właścicieli, zatem nie zwlekała z przekazaniem ich do sądu dodając od siebie kilka przykrych i nieprawdziwych informacji o Jungerach. Tym sposobem wraz z aktami rehabilitacyjnymi pamiątki te znalazły się w naszym zasobie; jak sami będą mogli się Państwo przekonać nie przynoszą

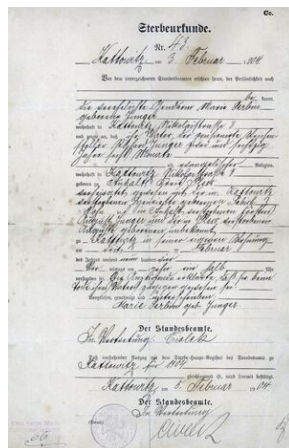
one wstydu właścicielom. Dodatkowo niektóre z nich to prawdziwe archiwalne „smakołyki”.

Po śmierci rodziców tylko Henryk junior walczył o odzyskanie polskiego obywatelstwa i mieszkania. Z opinii zebranych przed procesem na jego temat przez wyznaczone do tego instytucje wynika, że Henryk był człowiekiem spokojnym i pracowitym, podczas wojny mówił głównie po polsku, do Polaków (czyli osób bez DVL) odnosił się dobrze, a w latach 1936–1938 służył w polskim wojsku. O całej rodzinie mówiono, że to bardzo porządni ludzie, i „szkoda, aby zmarnieli w obozie”. Podczas rozprawy 15 marca 1946 r. jedni świadkowie osobiście Henryka nie znali i nie mieli o nim nic istotnego do powiedzenia, inni powtarzali, że ten zachowywał się jak Polak, wieszczył przegraną Niemców, mówił po polsku i wykonywał różne fachowe prace dla Polaków – zapewne związane z jego zawodem (był monterem-elektrykiem i mechanikiem samochodowym). 8 kwietnia 1946 r. Sąd Grodzki w Katowicach uznał Henryka za zrehabilitowanego i przywrócił mu pełnię praw obywatelskich. Henryk nie wrócił do mieszkania przy Słowackiego; gdy po prawie 20 latach pojawił się w innych dokumentach, mieszkał z żoną i dwójką nastoletnich dzieci przy ulicy Kochanowskiego. W 1965 r. wszyscy wyjechali na stałe do Niemieckiej Republiki Federalnej.

(na podstawie IPN Ka 116/7828, IPN Ka 177/19600)

Świadectwo ślubu Henryka Jungera i Teofilii Nowak, którzy pobrali się 14 września 1908 r. w parafii katolickiej w Bielsku (IPN Ka 116/7828)

Świadectwo zgonu Ryszarda Jungera, ojca Henryka Jungera seniora. Pochodzący z Hoidunowa (wówczas noszącego nazwę Annait, a dziś będącego dzielnicą Łędzin) Ryszard zmarł w Katowicach, w swoim mieszkaniu przy ul. Mikołowskiej dnia 3 lutego 1904 r. Miał 62 lata, był emerytowanym zwrotniczym (IPN Ka 116/7828)

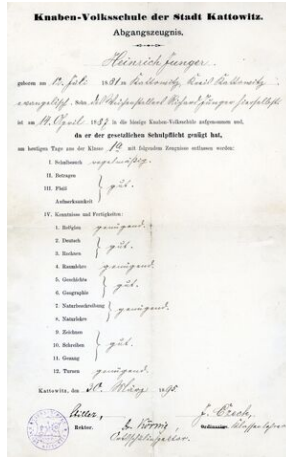
Świadectwo chrztu Ryszarda Karola Fryderyka Jungera, syna Augusta i Augusty, urodzonego 5 sierpnia 1842 r., ochrzczonego w ewangelickiej parafii w Annalt/Hoidunowie 21 sierpnia 1842 r. (dokument wystawiony 16 lutego 1904 r.; IPN Ka 116/7828)

Dowód osobisty Teofila Junger, wystawiony w Katowicach 10 czerwca 1918 r. Wynika z niego, że Jungerowie mieszkali wtedy na Schillerstrasse 12, Teofila była średniego wzrostu, miała blond włosy, szare oczy i owalną twarz (IPN Ka 116/7828)

Dowód osobisty Teofila Junger, wystawiony w Katowicach 10 czerwca 1918 r. Wynika z niego, że Jungerowie mieszkali wtedy na Schillerstrasse 12, Teofila była średniego wzrostu, miała blond włosy, szare oczy i owalną twarz (IPN Ka 116/7828)

Świadectwo ukończenia przez Henryka Jungera seniora szkoły powszechnej dla chłopców w Katowicach. Henryk chodził do szkoły w latach 1887-1895, uczęszczał na zajęcia regularnie, zachowywał się dobrze i był pilnym uczniem. Oceny dobre uzyskał z języka niemieckiego, rachunków, historii, geografii, rysunków, pisania i śpiewu, a dostateczne - z religii, geometrii, przyrody i gimnastyki. Świadectwo podpisał dyrektor Stiller, wychowawca Czech i inspektor szkolny (IPN Ka 116/7828)

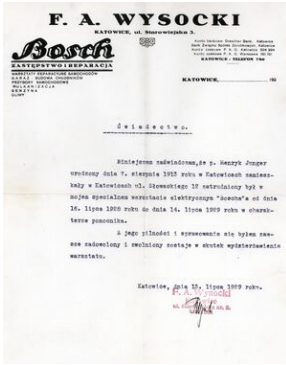
Świadectwo pracy Henryka Jungera seniora, wystawione przez fabrykę armatur Münstermann w Katowicach w lipcu 1907 r. Henryk pracował tam jako ślusarz od sierpnia 1903 r. do sierpnia 1905 r. i wypełniał swoje obowiązki ku zadowoleniu pracodawcy (IPN Ka 116/7828)

Świadectwo pracy Henryka Jungera seniora, wystawione przez hutę Bismarka (później „Batory”) w Chorzowie. Henryk był tam zatrudniony od 1913 do 1924 r. jako ślusarz (IPN Ka 116/7828)

Poświadczenie zarobków Henryka Jungera seniora w Górnośląskiej Centrali Samochodów w Katowicach, 10 X 1925 r. (IPN Ka 116/7828)

Świadectwo pracy Henryka Jungera juniora, wystawione przez firmę F. A. Wysocki z Katowic, 13 lipca 1929 r. (IPN Ka 116/7828)

Świadectwo pracy Henryka Jungera, wystawione przez Warsztat „Boscha” Teodora Pieli z Katowic, 31 sierpnia 1932 r. (IPN Ka 116/7828)

Świadectwo pracy Henryka Jungera juniora, wystawione przez firmę Bosch Service Fr. Weissa z Katowic, 15 września 1934 r. (IPN Ka 116/7828)

Świadectwo urodzenia Rudolfa Jungera (22 marca 1916 r.), wydane 7 lipca 1916 r. w Katowicach (IPN Ka 116/7828)

Rudolf Junger, fotografia z dedykacją dla rodziców (IPN Ka 116/7828)

Świadectwo szkolne Rudolfa Jungera za rok szkolny 1928/1929 (IPN Ka 116/7828)

Świadectwo ukończenia dwóch lat nauki przez Rudolfa Jungera w Przemysłowej Szkole Doksztatcej w Katowicach, 15 czerwca 1934 r. (IPN Ka 116/7828)

Świadectwo pracy Rudolfa Jungera, wystawione przez Warsztat „Boscha” Teodora Pieli z Katowic, 31 sierpnia 1932 r. (IPN Ka 116/7828)

Świadectwo pracy Rudolfa Jungera, wystawione przez Spółdzielnię Automobilistów w Katowicach, 30 kwietnia 1933 r. (IPN Ka 116/7828)